ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

1. Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΕΜΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΝ ΙΗΣΟΥΝ

2. ΑΙ ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑΙ, ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ, ΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

3. ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

1. Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΕΜΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΝ ΙΗΣΟΥΝ

Ἡ Θεοτόκος ἐμπρός εἰς τόν Ἐσταυρωμένον

Η Παναγία Μητέρα ἔβαινε τό πεντηκοστόν ἔτος τῆς ἡλικίας της. Μέσα σ' αὐτά τά χρόνια εἶδαν τά μάτια της κι ἄκουσαν τά αὐτιά της θαυμαστά γεγονότα. Ἄλλα

μέν τῆς ἐχάρισαν ἀνεκλάλητον χαράν κι ἄλλα ἱεράν συγκίνησιν. Ὅλα αὐτά τά ἐφύλαγε ἡ Θεοτόκος εἰς τήν ψυχήν της ὡς μαργαριτάρια, ὅπως εἴδαμε εἰς τά προηγούμενα κεφάλαια. Δέν θά ἠμποροῦσε ὅμως νά σκεφθῆ ποτέ ἡ Παρθενομήτωρ, ὅτι ἡ μοχθηρία καί ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων θά ἔφθανε σέ τέτοιο σημεῖον, ὥστε νά ὁδηγήσουν τόν μονογενῆ της Υἱόν –ὁ ὁποῖος τόσον πολύ τούς εἶχε εὐεργετήσει– εἰς τόν ἀτιμωτικόν σταυρικόν θάνατον.

Ὁ Γέρων προφήτης Συμεών, ὅταν κατά τόν σαραντισμόν ἐδέχθη τόν μικρόν Ἰησοῦν εἰς τά χέρια του εἶπεν εἰς τήν Παναγίαν Μητέρα του ὅτι «καί σοῦ δέ αὐτῆς τήν ψυχήν διελεύσεται ρομφαία» (Λουκ. β΄ 35).

Δηλαδή: Καί τήν ἰδικήν σου τήν καρδιά θά τήν διαπεράση μεγάλη καί ὀδυνηρή μάχαιρα θλίψεως καί πόνου.

Καί νά πού ἡ προφητεία ἐπαληθεύεται καί ἡ Πάναγνος Μητέρα εὑρίσκεται μπροστά εἰς τόν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν. Πῶς ὅμως ἦτο δυνατόν νά φαντασθῆ ποτέ ὅτι ἡ ρομφαία ἡ ὁποία θά διαπερνοῦσε τήν καρδιά της, θά ἦτο αὐτό, πού ἔβλεπε τώρα μπροστά της;

Νά ἦτο ἡ ἀπειλή τοῦ θηριώδους Ἡρώδου, ἐπί τέλους. Νά ἦτο ὁ φθόνος καί ἡ συκοφαντία τῶν μοχθηρῶν ἀρχόντων, καί αὐτό τό καταλάβαινε. Ἀλλά τό θέαμα αὐτό τό φρικτόν, τήν τραγωδίαν αὐτήν, τήν ἀδιανόητον, πῶς ἠμποροῦσε νά τήν περιμένη; Πῶς ἔγινε αὐτό;

Κατά τήν εἴσοδον τοῦ Κυρίου εἰς τά Ἱεροσόλυμα, οἱ μυριάδες τοῦ λαοῦ ὑπεδέχοντο τόν Υἱόν της ὡς βασιλέα καί τόν ἐζητωκραύγαζον μέ τό «ὡσαννά ὁ βασιλεύς τοῦ Ἰσραήλ», καί τώρα, λίγες ἡμέρες ἀργότερα ἀπό τήν μεγάλην ὑποδοχήν, τόν βλέπει καρφωμένον ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν! Εὐτυχισμένη Μητέρα προχθές. Πονεμένη καί βαθειά θλιμένη Μητέρα σήμερα. Τί θλῖψι, ἀλήθεια! Ποία δοκιμασία ἀνείπωτη διά τήν ἁγίαν αὐτήν Μητέρα! Νά

βλέπη τόν λατρευτόν Υἱόν της ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν! Νά ἀντικρύζη τόν γλυκύτατον Ἰησοῦν της, τόν ἀναμάρτητον, τόν πανάγιον, τόν εὐεργέτην, τόν Σωτῆρα ἀνάμεσα εἰς δύο ληστάς!

Ποῖος θά τό ἐπερίμενε; Ἡ τιμημένη Μητέρα τοῦ Θεοῦ τήν ὁποίαν ἄγγελοι καί προφῆται καί ἄνθρωποι εὐσεβεῖς ἐκαλοῦσαν κεχαριτωμένην καί μακαρίαν, ὑπῆρξε συγχρόνως καί ἡ πλέον πικραμένη, ἡ πλέον θλιμμένη, ἡ πλέον πονεμένη Μητέρα! Μαζί μέ τούς ἄλλους ὑπερόχους καί αἰωνίους τίτλους ἀρετῆς τοῦ μεγαλείου πού ἐπῆρε, ἔλαβε καί αὐτήν τήν ὀνομασίαν πού τήν αἰσθάνθησαν βαθειά οἱ ἄνθρωποι καί τήν ὕμνησαν οἱ ποιηταί καί τήν ἐκαλλιτέχνησαν μέ τήν μεγάλην τέχνην τους οἱ καλλιτέχναι, τήν ὀνομασίαν Βασίλισσα τοῦ πόνου. Ἡ Μητέρα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Βασίλισσα τοῦ πόνου! Δέν εἶναι ἐκπληκτικό;

Ἀλλά διατί ἡ ἀπορία; Ἐφ' ὅσον ὁ Υἱός της, ὁ μέγας Θεός καί Σωτήρ, ἐπέρασεν ὡς ἄνθρωπος καί ἀπό αὐτόν τόν δρόμον, πῶς νά μή τόν περάση καί ἡ Παναγία Μητέρα του: Ἀφοῦ Ἐκεῖνος ὑπῆρξε μέ τόν σταυρικόν θάνατον ὁ κατ' ἐξοχήν Βασιλεύς τοῦ πόνου, πῶς καί ἡ Πανάχραντος, πού ἔβλεπε τόν γλυκύτατον Υἱόν της νά ὁδυνᾶται ἐπάνω εἰς τόν σταυρόν νά μήν εἶναι ἡ Βασίλισσα τοῦ πόνου;

Ἀπό τό μεγάλο κακούργημα τῶν Γραμματέων καί τῶν Φαρισαίων ἡ γῆ ἔφριξε, σεισμός συνεκλόνισε τό πᾶν, βράχοι ἐσχίσθησαν, μνήματα ἄνοιξαν, ὄρη ἐσαλεύθησαν, ὅλα αὐτά μαρτυροῦσαν τήν συμμετοχήν καί αὐτῆς τῆς ἀψύχου φύσεως κατά τήν φοβεράν ἐκείνην ὥραν. Ἀλλά ποιός ἠμπορεῖ νά περιγράψη τά αἰσθήματα πού συνεκλόνιζαν τήν καρδιάν τῆς Παναγίας μας, ἐμπρός εἰς τό φρικτόν δρᾶμα τῆς Σταυρώσεως; Ὁ Υἱός της ὁ ἀγαπητός

τόν ὁποῖον εἶχε μεγαλώσει καί ἀναθρέψει μέ τόσην στοργήν, «ὁ ὡραῖος κάλλει παρά πάντας τούς θνητούς», αὐτός πού εἶχε περάσει τήν ζωήν του «εὐεργετῶν καί ἰώμενος», τώρα κρέμεται χλωμός καί καταματωμένος ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν!

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὁ ὁποῖος δέν ἀπεχωρίσθη τόν Ἰησοῦν οὐδέ στιγμήν γράφει: «εἱστήκεισαν δέ παρά τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καί ἡ ἀδελφή τῆς μητρός αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καί Μαρία ἡ Μαγδαληνή». (Ἰωάν. ιθ΄ 25).

Καί οἱ Μαθηταί τοῦ Ἰησοῦ ποῦ ἦσαν; Τά πλήθη πού ἄκουαν μέ τόσην προσοχήν τήν διδασκαλίαν του; Καί οἱ τυφλοί τόν ἀνέβλεψαν καί οἱ λεπροί πού ἐκαθαρίσθησαν καί οἱ δαιμονιζόμενοι πού ἐλευθερώθησαν καί οἱ ἄρρωστοι πού ἐθεραπεύθησαν; Δέν ὑπάρχει ἀπ' αὐτούς κανένας κοντά του!...

«...εἱστήκεισαν δέ πάντες οἱ γνωστοί αὐτοῦ ἀπό μακρόθεν» (Λουκ. κγ΄ 49). Μά καλά οἱ ξένοι. Οἱ δικοί του; Τόν ἔχουν ἐγκαταλείψει ὅλοι!... Καί ὁ Πέτρος πού ὠρκίζετο ὅτι καί ἂν ὅλοι τόν ἀφήσουν, αὐτός δέν θά τόν ἀρνηθῆ ποτέ... Καί ὁ Θωμᾶς πού πρό ὀλίγου ἔλεγε: Πᾶμε νά ἀποθάνουμε καί μεῖς μαζί του! Ἡ ἀγάπη τους πρός τόν Ἰησοῦν ἦτο μικροτέρα ἀπό τόν φόβον τῶν στρατιωτῶν καί τῶν Φαρισαίων... Καί τόν ἄφησαν μόνον, τήν ὥραν ἀκριβῶς πού ἐχρειάζετο νά εἶναι ὅλοι κοντά του. Πόσον ὀδυνηρόν ἦτο αὐτό διά τόν Ἰησοῦν!

Ἀλλά μήπως ἦτο ὀλιγώτερον καί διά τήν Παναγίαν; Πονάει ἡ καρδιά τῆς Μητέρας. Σπαράζεται ἡ ψυχή της εἰς τό θέαμα πού προβάλλει μπροστά της. Πλήθη ἐχθρικά γύρω της ὀνειδίζουν, βλασφημοῦν, καταρῶνται καί ἐξευτελίζουν τόν Ἰησοῦν της. Ποῖον ἄλλο μαρτύριον φοβερώτερον καί ὀδυνηρότερον ἀπό αὐτό ἠμποροῦσε νά ὑπάρξη

διά τήν Παναγίαν Μητέρα; Νά στέκει ἐκεῖ καί νά βλέπη τόν Υἱόν της νά σπαράζη ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν καί αὐτή ἡ Μητέρα του νά μή μπορῆ νά τοῦ κάμνη τίποτε!... Ν' ἀκούη τόν Ἰησοῦν της νά κράζη μέσα ἀπό τά φλεγόμενα σπλάχνα του «διψῶ» καί αὐτή νά μή μπορῆ νά τοῦ δώση λίγες σταγόνες νερό, διά νά τόν δροσίση, διά νά τοῦ λιγοστέψη τήν δίψα!

Τό αἷμα τρέχει ἀδιάκοπα ἀπό τό κεφάλι, ἀπό τά χέρια, ἀπό τά πόδια τοῦ Κυρίου. Καί αὐτή νά μή μπορῆ νά σπογγίση τό πρόσωπόν του, καί εἰς τήν φοβερήν ἀπομόνωσίν του νά τόν πλησιάση καί νά τοῦ πῆ λίγα λόγια μητρικῆς ἀγάπης.

Τό Φῶς τῆς ζωῆς της, ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς, πού ἀνέτειλεν ὡς ἥλιος εἰς τούς βυθισμένους εἰς τά σκοτάδια τῆς πλάνης καί τῆς ἁμαρτίας, τώρα ἀφήνει τήν τελευταίαν του πνοήν. Πόνος βαθύς, πελώριος, σπαρακτικός συγκλονίζει τήν Πανάχραντον Μητέρα, ρομφαῖες ὀδυνηρές τρυποῦν καί ξεσχίζουν τήν καρδιάν της.

Ἐπόνεσαν κι ἄλλες μητέρες. Εἶδαν κι αὐτές τά παιδιά τους νά δοκιμάζουν θλίψεις καί βάσανα μεγάλα. Εἶχαν ὅμως τήν δυνατότητα νά τούς δώσουν κάποια παρηγοριά, νά τούς ἐκδηλώσουν τήν μητρικήν τους τρυφερότητα. Καμιά ὅμως μητέρα δέν εὑρέθη εἰς τήν θέσιν τῆς Παναγίας νά βλέπη τόν Ἀθῶον νά πάσχη, τόν Ἁγιώτατον νά σταυρώνεται, τόν Ἄδολον νά καθυβρίζεται, καί αὐτή ὄχι μόνον νά μή μπορή νά τόν ὑπερασπίση, ἀλλά οὔτε καί μίαν λέξιν στοργῆς καί ἀγάπης νά τοῦ πῆ.

Θεέ μου, ποιός μπορεῖ νά περιγράψη τόν πόνον πού ἐδοκίμαζε εἰς τήν εὐαίσθητον, εἰς τήν ἁγίαν καρδίαν της ἡ Παναγία μας; Ἡ ὀδύνη τῆς Παναγίας Μητέρας εἶναι τόσον βαθειά, τόσον μεγάλη, τόσον ἀνθρωπίνη! Συνεκίνησε

καί θά συγκινῆ κάθε καρδιά ἀνθρώπου μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων.

Τά εἰς τήν Παναγίαν ἀποδιδόμενα ἐγκώμια τοῦ Υἱοῦ της τά ὁποῖα ψάλλονται κατά τόν ὄρθρον τοῦ Μ. Σαββάτου, ποίημα Ἀρσενίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (13 αἰών) ἤ, κατ' ἄλλους, Ἀρσενίου Κερκύρας (9ος αἰών) εἶναι συγκλονιστικά.

Ἀπό τήν πρώτην στάσιν:
— Οἴμοι, (=ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ) φῶς τοῦ κόσμου! οἴμοι, φῶς τό ἐμόν! Ἰησοῦ μου ποθεινότατε, ἔκραζεν ἡ παρθένος θρηνωδοῦσα γοερῶς.
— Τίς μοι δώσει ὕδωρ καί δακρύων πηγάς; ἡ θεόνυμφος παρθένος ἐκραύγαζεν, ἵνα κλαύσω τόν γλυκύν μου Ἰησοῦν.

Ἀπό τήν δευτέραν στάσιν:
— Μόνη γυναικῶν χωρίς πόνων ἔτεκόν σε, (=σέ ἐγέννησα), τέκνον, πόνους δέ νῦν φέρω πάθει τῷ σῷ ἀφορήτους, (=ἀβαστάχτους πόνους) ἔλεγεν ἡ σεμνή.
— Φεῦ! (=ἀλλοίμονον) Τοῦ Συμεών ἐκτετέλεσται (=ἐξεπληρώθη) ἡ προφητεία· ἡ γάρ σή ρομφαία διέδραμε (=διεπέρασε) τήν ἐμήν καρδίαν, Ἐμμανουήλ.

Ἀπό τήν τρίτην στάσιν:
— Ὦ γλυκύ μου ἔαρ, (=ἄνοιξις), γλυκύτατόν μου τέκνον, ποῦ ἔδυ (=ποῦ ἐχάθη) σου τό κάλλος;
— Δοξάζω σου, υἱέ μου, τήν ἄκραν εὐσπλαγχνίαν, ἧς χάριν (=χάριν τῆς ὁποίας) ταῦτα πάσχεις.

Ὁ πόνος τῆς Παναγίας εἶχε κάτι τό ξεχωριστόν. Δέν ἦτο μόνον ὁ πόνος πού ἔνοιωθε ὡς μητέρα διά τό γλυκύτατόν της τέκνον, τό ὁποῖον, ἔβλεπε καρφωμένον ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν.

Ἐπονοῦσε καί διά τό κατάντημα τῶν ἀνθρώπων, διά τήν τρομεράν ἀδικίαν, τήν ὁποίαν διέπραξαν οἱ μοχθηροί Ἰουδαῖοι εἰς τόν Σωτῆρα τους. Μέ θλῖψιν μεγάλην τούς ἔβλεπε νά βυθίζονται εἰς τά πυκνά σκοτάδια, νά γίνονται ὄργανα τοῦ διαβόλου. Ἡ μεγάλη, ὅμως, ἀγάπη τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ τούς συγχωρεῖ ἐπάνω ἀπό τόν Σταυρόν.

Ἡ ἀγάπη του αὐτή, καθώς καί ἡ ἀγάπη τῆς Παναγίας μας πού ἔδειξε εἰς ὅλην της τήν ζωήν, ἄς γίνῃ δι' ὅλους ἐμᾶς τούς χριστιανούς ἀστέρι πού θά φωτίζῃ καί θά καθοδηγῆ τήν ζωήν μας καί θά μᾶς προφυλάσσῃ ἀπό τά μίση καί τίς κακίες, διά νά κερδίσωμε τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

α. Ἡ Θεοτόκος ὑπό τήν προστασίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου

«Ἰησοῦς οὖν ἰδών τήν μητέρα καί τόν μαθητήν παρεστῶτα ὅν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρί αὐτοῦ· γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· ἴδε ἡ μήτηρ σου. Καί ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητής αὐτήν εἰς τά ἴδια» (Ἰωάννου ιθ΄ 27).

Πόσον συγκινητικόν εἶναι τό γεγονός αὐτό! Ὁ Κύριος ἐνῷ διέρχεται τήν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου, σκέπτεται τήν Μητέρα του, ἡ ὁποία ὑπῆρξε πιστή μέχρι θανάτου, ἐπιτελώντας τά μητρικά της καθήκοντα μέ ἀφοσίωσιν ἀπό τήν φάτνην τῆς Βηθλεέμ μέχρι τόν ἐπώδυνον Σταυρόν.

Πῶς μποροῦσε, μία τέτοια Μητέρα, ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ νά μήν τήν ἀνταμείψη μέ τήν ἰδικήν του στοργήν καί ἀγάπην; Καί εἶναι ἀγάπη ἀληθινή. Εἶναι ἡ τρυφερότητα καί ἡ πλέον εὐαίσθητη πλήρωσις υἱϊκοῦ καθήκοντος πρός τήν Μητέρα. Ἡ Μητέρα του ἔμεινε πλέον ἔρημος, διότι Αὐτός θά ἔφευγε.

Δέν ἐκινδύνευε, βεβαίως, νά πεινάση· εἰς τήν ψυχήν της ὅμως ἄνοιξε ἕνα κενό μεγάλο, τό ὁποῖον μέ τόν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ θά ἐμεγάλωνε ἀκόμη περισσότερον. Ποιός θά τήν ἐπροστάτευε; Καί ποιός θά ἔκαμνε τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς της ξεκούραστα καί ἀναπαυμένα; Μόνον ἕνας μαθητής τοῦ Χριστοῦ, μαθητής ἀγαπημένος, ἐν πνεύματι ἀδελφός, τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτήρας, οἱ τρόποι καί ἡ συμπεριφορά θά ὑπενθύμιζον εἰς τήν Θεομήτορα τόν πανάμωμον Υἱόν της, θά μποροῦσε νά γίνη στήριγμά της.

Μόνον ἐκεῖνος πού θά εἶχε ζήσει μαζί της κατά τίς φοβερές ὧρες τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, θά ἦτο δυνατόν νά τῆς δώση ἀνακούφισιν. Κι εὐτυχῶς αὐτός ὁ ἀδελφός δέν ἔλειψε κατά τήν τραγικήν αὐτήν περίστασιν. Ἦτο ὁ ἀγαπημένος μαθητής τοῦ Κυρίου, ὁ Ἰωάννης. Μόνος αὐτός ἀπό ὅλους τούς μαθητάς ἐτόλμησε νά ἔλθη κάτω ἀπό τόν Σταυρόν καί ἔμεινεν ἐκεῖ καί ὑπέμεινεν μέ καρτερίαν καί μέ ἀγάπην τό φοβερόν μαρτύριον τοῦ Διδασκάλου του.

Αὐτός, λοιπόν, ἄξιζε νά ὀνομασθῆ ἀδελφός τοῦ Κυρίου καί υἱός τῆς Παναγίας. Καί μόνον αὐτός ἠμποροῦσε νά γίνη κηδεμών καί προστάτης καί υἱός τῆς Παναχράντου καί νά τή σεβασθῆ ὡς Μητέρα τοῦ Κυρίου του. Καί πράγματι. «Ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας, σημειώνει ὁ ἴδιος Εὐαγγελιστής, ἔλαβεν ὁ μαθητής αὐτήν εἰς τά ἴδια» (Ἰωάν. ιθ΄ 27). Τήν ἐπῆρεν εἰς τό σπίτι του ὡς μητέρα του καί ὡς μητέρα τοῦ Κυρίου. Παρέμεινε δέ ἡ Θεομήτωρ πλησίον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἕνδεκα ἔτη, δηλαδή μέχρι τῆς Κοιμήσεώς της.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου

β. Ἡ χαρά τῆς Θεομήτορος διά τόν Ἀναστημένον καί Ἀναληφθέντα Υἱόν της

Τά θλιβερά γεγονότα τοῦ Γολγοθᾶ ἔχουν περάσει. Τό πανάχραντον σῶμα τοῦ μεγάλου θύματος ἔχει ἐνταφιασθῆ ἀπό τόν Ἰωσήφ καί τόν Νικόδημον. Ὁ ὄχλος μαζί μέ τούς ἀνόμους ἄρχοντας, ἔπειτα ἀπό τό φοβερόν καί ἀποτρόπαιον ἔγκλημα πού διέπραξαν, ἔχουν διαλυθεῖ. Ἡ πονεμένη Μητέρα εὑρίσκεται σέ ἀσφαλῆ χέρια. Τήν ἔχει παραλάβει ὁ ἀγαπημένος μαθητής τοῦ Ἰησοῦ Ἰωάννης εἰς τό σπίτι του, κατ' ἐντολήν, ὅπως εἴδαμε, τοῦ διδασκάλου

του. Καί μέ τίς περιποιήσεις του, τήν ἀγάπην του καί τόν μεγάλον του σεβασμόν ἐκοίταζε νά τῆς γλυκάνη τόν πόνον. Ἦτο πλέον ὁ υἱός της, καί ἡ Παναγία ἡ μητέρα του. Ἡ καρδία, ὅμως, τῆς Πανάγνου Μητέρας, ἦτο τόσον πληγωμένη ἀπό τό φρικτόν θέαμα πού εἶχε ἀντικρύσει. Καί τώρα ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς της ἦτο πλέον νεκρός εἰς τόν τάφον.

Μά ἦτο δυνατόν ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ νά μείνη νεκρός εἰς τόν τάφον, ὅπως οἱ ἄλλοι κοινοί θνητοί; Ὁ ἀρχηγός τῆς ζωῆς θά ἐνικᾶτο ἀπό τόν θάνατον; Καί ὅσα εἶχε πῆ ὁ Ἰησοῦς διά τόν θάνατόν του καί διά τήν μετά τρεῖς ἡμέρας ἀνάστασίν του; Πῶς ἠμποροῦσε νά τά ξεχάση αὐτά ἡ Πανάμωμος Μητέρα, ἡ ὁποία εἶχε συνηθίσει τά λόγια τοῦ Υἱοῦ της ὄχι ἁπλῶς νά τά ἀκούη ἀλλά καί νά τά διατηρῆ εἰς τήν μνήμην της καί νά τά μελετᾷ καί νά ἐμβαθύνη εἰς αὐτά;

Εἰς τόν πολυκύμαντον βίον της καί εἰς τάς πλέον δυσκόλους στιγμάς τόσα θαυμαστά καί ἐξαίρετα γεγονότα συνέβησαν εἰς τήν ἐπίγειον ζωήν τοῦ Σωτῆρος. Καί ὕστερα ἀπό αὐτά δέν ἐφαίνετο τίποτε τό ἀπίστευτον καί ἀκατόρθωτον, διά τοῦτο ἤλπιζε ὅτι θά συνέβαινε κάτι τό θαυμαστόν, ἀσυγκρίτως θαυμαστότερον καί ἐκπληκτικώτερον ἀπό κάθε προηγούμενον πού θά ἄλλαζε ριζικά τά πράγματα. Αὐτά ἔφερε διαρκῶς εἰς τόν νοῦν της ἡ πονεμένη Μητέρα. Αὐτά ἐσκέπτετο καί τά συζητοῦσε μέ τόν Ἰωάννην, τόν μαθητήν τῆς ἀγάπης, καί ἔνοιωθαν μέσα τους μιά γλυκειά ἐλπίδα νά φουντώνη καί νά περιμένουν μέ χαρά.

Καί ὢ τοῦ θαύματος!... Ἡ μεγάλη ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ Κυριακή, ἀνέτειλε λαμπρά καί ἐλπιδοφόρα. Φωνές νίκης καί χαρᾶς συνεκλόνισαν τήν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Κύριος «ἠγέρθη ὄντως»! «Ἑωράκαμεν τόν Κύριον»! Οἱ μαθηταί χαίρουν καί ἀγάλλονται καί γεμᾶτοι ἀπό ἐλπίδα καί θάρρος ἀντικρύζουν τό μέλλον. Οἱ παράνομοι Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι ταράσσονται καί ζητοῦν νά ἀποκρύψουν τό μεγάλο γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ.

Τήν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ της ἡ Παναγία ἔμαθε ἀπό τάς Μυροφόρας γυναῖκας καί μάλιστα τήν Σαλώμην, τήν μητέρα τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. Πόση χαρά καί εὐφροσύνη θά αἰσθάνθηκε εἰς τό ἄκουσμα ὅτι ὁ Υἱός της ἀνέστη! Ἡ πονεμένη καρδιά της ἐσκίρτησε. Ἡ μεγάλη της ὀδύνη ἐξαφανίζεται, λησμονεῖ τόν φρικτόν Γολγοθάν καί τώρα ζῆ τήν χαράν τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐν συνεχείᾳ, οἱ ἄλλες ἐμφανίσεις τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ μέ τό «χαίρετε» καί τό «εἰρήνη ὑμῖν» ἀναστύλωσαν καί ἐστερέωσαν καί τήν καρδιάν τῆς Θεομήτορος.

Ἐπί σαράντα ἡμέρας τό ἕνα σκίρτημα ἀγαλλιάσεως διαδέχεται τό ἄλλο ἀπό τίς γλυκές καί εὐλογημένες ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου, τάς ὁποίας ἔσπευδον ὁ Ἰωάννης καί οἱ ἄλλοι μαθηταί νά ἀνακοινώσουν εἰς τήν Ὑπεραγίαν Μητέρα.

Τήν τεσσαρακοστήν ἡμέραν ἄλλον γεγονός, ἐπίσης μεγάλον καί συνταρακτικόν, συνέβη.

Ὁ Κύριος ἀφοῦ ἀφῆκε τάς τελευταίας ὑποθήκας του εἰς τούς μαθητάς του κι ἀφοῦ ὑπεσχέθη νά τούς στείλη τόν Παράκλητον, (τό Πνεῦμα τό Ἅγιον), ἀνελήφθη εἰς τούς οὐρανούς. «Καί ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτόν αὐτούς διέστη ἀπ' αὐτῶν καί ἀνεφέρετο εἰς τόν οὐρανόν» (Λουκ. κδ΄ 51). Ἡ Μητέρα τοῦ Κυρίου κινεῖται πλέον μέσα εἰς τήν Βασιλείαν τῆς εἰρήνης, τῆς ἀναπαύσεως καί τῆς χαρᾶς.

Ὀλίγον προτοῦ ἀναληφθῆ ὁ Σωτήρ, εἶχε δώσει τήν ἐντολήν νά εὑρίσκωνται ὅλοι εἰς τήν Ἱερουσαλήμ μέχρις ὅτου ἔλθη τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. «Ὑμεῖς δέ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ ἕως οὐ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους» (Λουκ. κδ΄ 49).

Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου

Ἡ Παναγία προσεύχεται συνεχῶς. Ἡ προσευχή της χαρίζει γλυκές στιγμές καί τήν κρατεῖ σέ διαρκῆ ἐπικοινωνίαν μέ τόν Ἰησοῦν. Δέν προσεύχεται ἁπλῶς, ἀλλά «προσκαρτερεῖ» εἰς τήν προσευχήν, μαζί μέ τούς μαθητάς καί τάς ἄλλας εὐσεβεῖς γυναῖκας, μεταξύ τῶν ὁποίων κατέχει ἐξαιρετικήν καί ὅλως τιμητικήν θέσιν. Προσεύχεται ἀκαταπαύστως. «Οὗτοι πάντες (δηλ. οἱ ἕνδεκα μαθηταί), σημειώνει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής, ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδόν τῇ προσευχῇ καί τῇ δεήσει σύν γυναιξί καί Μαρίᾳ τῇ μητρί τοῦ Ἰησοῦ καί σύν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ» (Πράξ. α΄ 14).

Καί ἰδού, τήν πεντηκοστήν ἡμέραν ἀπό τῆς Ἀναστάσεως, ἐνῶ ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι εἰς τό ὑπερῶον, τό Πνεῦμα τό Ἅγιον κατέβη καί τούς ἐπεσκίασε καί τούς

Ἡ Πεντηκοστή

ἁγίασε. Ἐκεῖ, ὅπως ἐξάγεται ἀπό τάς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, (Πράξεις α΄ 14 καί β΄ 1) ἦτο καί ἡ Παναγία Μητέρα. Καί ἔλαβε καί αὐτή τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ἐδέχθη καί αὐτή τόν Παράκλητον ὡς μεγάλο καί ὕψιστον δῶρον ἀπό τόν ἀναστάντα καί ἀναληφθέντα Υἱόν της. Καί ἔγινε καί πάλιν πνευματοφόρος καί «χριστοφόρος».

Πόση χαρά ἐγέμισε καί τώρα τήν καρδιάν της! Τί ἀνέκφραστη ἀγαλλίασι αἰσθάνθηκε καί πάλι! Πόσος ἱερός καί ἅγιος ἐνθουσιασμός τήν ἐπλημμύρισε μέ τό νά βλέπη τούς ἄλλοτε ἀγραμμάτους ψαράδες τῆς Γαλιλαίας νά ὁμιλοῦν ὅλας τάς γλώσσας καί νά ἑλκύουν εἰς τόν Χριστόν μυριάδες ἀνθρώπων! Πῶς νά μή εὐφραίνεται ἡ ψυχή της, ὅταν ἔβλεπε ὅτι ἡ πίστις εἰς τόν Χριστόν ἐκέρδιζε διαρκῶς ἔδαφος καί τό ἄγγελμα τῆς σωτηρίας μετε-

φέρετο εἰς τά πέρατα τῆς γῆς; Καί τώρα ἱκανοποιημένη ἀπό τά χαρμόσυνα καί θαυμαστά αὐτά γεγονότα δέν ὑπελείπετο τίποτε διά τήν μακαρίαν Μητέρα τοῦ ἀναστάντος καί ἀναληφθέντος Χριστοῦ παρά νά ἀναφωνήση τό «νῦν ἀπολύεις τήν δούλην σου, Δέσποτα, ἐν εἰρήνῃ».

2. Αἱ ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑΙ, ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ, ΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἀπό μικρᾶς ἡλικίας ἕνεκα τῆς μεγάλης πρός τόν Θεόν ἀφοσιώσεως προσηύχετο συνεχῶς. Διά τάς πρός τόν Θεόν γονυκλισίας καί προσευχάς της μᾶς γνωρίζει ὁ ἅγιος καί ὑμνογράφος Ἐπίσκοπος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης: «Οὐκ ἀποσκοποῦ ἐμνήσθην Σιών· ἐν ταύτῃ γάρ τό μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς Θεοτόκου μεμυσταγώγηται· ἐν ταύτῃ τάς κλίσεις τῶν ἱερῶν γονάτων τοῦ Παναγίου σώματος, αἱ πρός τοὔδαφος κατεστραμμέναι πλάκες διωλύγιον* ἀνακράζουσιν». (Εἱρμός θ΄ ᾠδῆς Κοιμήσεως).

Δηλαδή: Ἡ Κεχαριτωμένη καί εὐλογημένη μεταξύ τῶν γυναικῶν Μητέρα τοῦ Θεοῦ καί Παρθένος Μαρία, πού εἶχε ὅλες τίς χάριτες τοῦ Παναγίου Πνεύματος, δέν ἔπαυσε νά προσεύχεται γονατιστή πρός τόν Θεόν μέ πίστιν θερμήν. Τοῦτο μαρτυροῦν καί οἱ πλάκες πού ἦσαν στραμμένες μέσα εἰς τόν Ναόν.

Ἀλλά καί αἱ δεήσεις τῆς Παναμώμου Μητρός διά τήν σωτηρίαν τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων χριστιανῶν δέν ἔπαυσαν νά ἀναπέμπωνται. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος εἰς τό Ε΄ κέφ. τῆς ἐπιστολῆς του λέγει: «Πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Ἐάν, λοιπόν, ἡ δέησις δικαίου γίνε-

* Διωλύγιος = ὑπερμεγέθης· ἐπί ἤχου, ὀξύς.

ται ἀποδεκτή ἀπό τόν Πανοικτίρμονα Θεόν, πόσον μᾶλλον περισσότερον ἰσχύει καί γίνεται ἀποδεκτή ἡ δέησις τῆς Παναμώμου Ὑπεραγίας, καί Ἀειπαρθένου Μαρίας πρός τόν Υἱόν της καί Θεόν της.

Πρό τῆς εἰς οὐρανοῦς μεταστάσεώς της ἡ Πανάμωμος Μητέρα τοῦ Κυρίου ὕψωσε τάς ἀχράντους χεῖρας της πρός τόν Υἱόν καί Θεόν της καί ἐδεήθη πρός αὐτόν, ὅπως διαφυλάττῃ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπετάχθησαν τόν σατανάν καί ἐπίστευσαν εἰς τόν ἀληθινόν Θεόν, τούς βαπτισθέντας διά τριττῆς καταδύσεως καί ἀναδύσεως καί τά θελήματα τῆς μιᾶς καί ἀδιαιρέτου Τριάδος πράττοντες.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία γνωρίζουσα τήν ὑπό τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου γενομένην παράκλησιν πρός τόν Υἱόν καί Θεόν της ὑπέρ τῆς σωτηρίας πάντων τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων, ψάλλει εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν Χριστιανῶν, κατά τήν πάνσεπτον ἑορτήν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τήν κάτωθι Ἡ΄ ᾠδήν:

«Ὅπως ὑψώσασα τάς χεῖρας, ἐκδημοῦσα ἡ πανάμωμος, χεῖρας τάς Θεόν ἠγκαλιασμένας, σωματικῶς ἐν παρρησίᾳ, ὡς Μήτηρ ἔφησε (=εἶπε) πρός τόν τεχθέντα· οὕς μοι ἐκτήσω, εἰς αἰῶνας φύλαττε βοῶντάς σι· τόν Δημιουργόν μόνον ὑμνοῦμεν, οἱ λελυτρωμένοι, καί ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τούς αἰῶνας».

Ἡ Θεοτόκος Μαρία γεννήσασα τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ἐν σαρκί ἔσωσε καί σώζει δι' αὐτοῦ πάντας τούς ἐπιθυμοῦντας νά σωθοῦν ἐκ τῶν αἰωνίων κακῶν. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος συνεχῶς δέεται ὑπέρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Διά τοῦτο καί ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας ὀρθῶς καί δικαίως τιμᾷ καί γεραίρει, μετά Θεόν, τήν Μητέρα τοῦ Κυρίου μας, τήν Παρθένον Μαρίαν.

3. ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ μέ κλάδον φοίνικος. (Φωτογ. Ἱερουσαλήμ).

Διά τά πρό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου συμβάντα μᾶς παρέχουν πληροφορίας ἀρχαιόταται παραδόσεις. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, μετά τήν ἀνάληψιν τοῦ Υἱοῦ της, διέμενεν ἐν Γεθσημανῇ, ἄγουσα τό πεντηκοστόν ἔνατον

ἔτος τῆς ἡλικίας της. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν κάτωθι περιστατικῶν τῆς ζωῆς αὐτῆς.

Εἰς ἡλικίαν 3 ἐτῶν εἰσῆλθεν εἰς τά Ἅγια τῶν Ἁγίων, 12 ἔτη παρέμεινεν ἐκεῖ, εἰς τόν Ναόν, γίνονται 15. Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἐγέννησε τόν Ἰησοῦν καί ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἰς τό 33ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπετέλεσε τό ἀπολυτρωτικόν του ἔργον, αὕτη ἦτο εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν. Μετά τήν ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔζησεν ἀκόμη 10 ἔτη, ὅπως γνωρίζομεν, ὑπό τήν στέγην καί προστασίαν τοῦ ἀγαπημένου μαθητοῦ Ἰωάννου. Ἑπομένως, 49 ἔτη σύν 10 γίνονται 59 ἔτη ἐν συνόλῳ.

Ἄγουσα λοιπόν ἡ Παναγία Θεοτόκος τό 59ον ἔτος τῆς ἡλικίας της καί τρεῖς ἡμέρας πρό τῆς Κοιμήσεώς της εἰδοποιήθη ὑπό τοῦ Υἱοῦ καί Θεοῦ της διά μέσου

Ὁ Ἱερός Ναός τῶν Ἐλαιῶν

τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, ὅστις ἐκρατοῦσε ἀνά χεῖρας κλάδον φοίνικος, διά τήν μετάστασίν της μέ τά ἑξῆς λόγια: «Γίνωσκε Κυρία Θεοτόκε ὅτι μετά τρεῖς ἡμέρας μέλλεις νά μετατεθῆς ἀπό τήν γῆν εἰς τούς οὐρανούς, διά τοῦτο ἑτοίμασε σεαυτήν τά ἐπιτάφιά σου καί περίμενε τήν Κοίμησίν σου, ὅτι ἔρχεται ὁ Υἱός σου νά παραλάβη τήν Ἁγίαν σου ψυχήν».

Ἡ Παναγία ὅταν ἤκουσε τό μήνυμα τοῦ Ἁγίου Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ καί ἀνεχώρησεν αὐτός, τότε ἐπορεύθη εἰς τό ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου ἀνελήφθη ὁ Υἱός της. Καθώς δέ ἡ Θεομήτωρ ἀνέβαινε τό ὄρος, τά ἐκεῖ εὑρισκόμενα δένδρα, συμφώνως πρός τήν παράδοσιν, ἔπεσαν καί τήν προσκύνησαν ὡς νά ἦσαν ἔμψυχα. Προσευχηθεῖσα ἐκεῖ ἡ Θεοτόκος ἐπέστρεψεν εἰς τήν οἰκίαν της διά νά ἑτοιμασθῆ, ὅπως ὁ Ἄγγελος Γαβριήλ τῆς εἶχεν εἴπη κατ' ἐντολήν τοῦ Υἱοῦ της.

Ἡ Θεομήτωρ ἐκάλεσε τότε τήν παιδίσκην τῆς οἰκίας καί εἶπεν εἰς αὐτήν νά εἰδοποιήση τούς συγγενεῖς καί τούς γνωστούς της. Ὅταν ἐκεῖνοι ἦλθον, εἶπεν εἰς αὐτούς ὅσα ὁ Ἀρχάγγελος τῆς εἶχε πεῖ. Αὐτοί ἐλυπήθησαν πολύ δι' ὅσα ἄκουσαν καί ἔκλαιον.

Ἐν τῷ μεταξύ κατέφθασαν ἀπό τά πέρατα τῆς οἰκουμένης ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι –ἐκτός τοῦ Θωμᾶ– οἱ ὁποῖοι ἐκήρυττον τό Εὐαγγέλιον, ὡς καί πολλοί Ἱεράρχαι, οἱ ὁποῖοι ἐφέροντο διά τῶν νεφελῶν.

Ἡ Παναγία ὅταν εἶδε αὐτούς ἐχάρη πολύ καί τούς εἶπε: Παραμείνατε, τέκνα μου, νά σᾶς ἀποχαιρετήσω, διότι σήμερον θά ὑπάγω εἰς τόν Υἱόν μου τόν ἠγαπημένον. Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ ὅστις μοῦ εὐηγγελίσατο τήν σύλληψιν τοῦ Υἱοῦ μου, πάλιν ἦλθεν καί μοῦ ἔδωκεν τόν κλάδον τοῦτον τοῦ φοίνικος καί μοῦ εἶπε: «Χαῖρε, Θεοτόκε. Γίνωσκε ὅτι μετά τρεῖς ἡμέρας μετατίθεσαι ἀπό τῆς γῆς

εἰς τά οὐράνια». Διά τοῦτο εὐχαριστῶ τόν Υἱόν μου καί Θεόν, ὅστις σᾶς ἐσύναξεν ὅλους εἰς τό τέλος νά σᾶς ἰδῶ.

Ἀκούοντες αὐτά οἱ Ἀπόστολοι, οἱ συγγενεῖς καί οἱ γνωστοί ἔκλαιαν καί ἔλεγαν μέ παράπονον:

– Κυρία Θεοτόκε, ἀναληφθέντος τοῦ Υἱοῦ σου καί Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τούς οὐρανούς ἀφῆκεν ἐσένα νά μᾶς διδάσκης καί καθοδηγῆς. Τώρα πού θά φύγης καί σύ, ἡμεῖς οἱ ὀνειδιζόμενοι καί κατατρεγμένοι ἀπό τά Ἔθνη Ἀπόστολοι, ποῖον θά ἔχωμεν νά μᾶς προστατεύη;

Κλαίουσα καί ἡ Παναγία τούς λέγει: Συμμερίζομαι τόν πόνον σας, ἀγαπητοί μου, ἀλλά καί σεῖς μήν θέλετε νά μοῦ στερήσετε τήν χαράν πού θά ἔχω, ὅταν θά εἶμαι πλησίον τοῦ Υἱοῦ μου τοῦ ἀγαπημένου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιθυμία αὐτή εἶναι. Ἀλλά σᾶς λέγω ὅτι καί ὅταν θά εἶμαι εἰς τούς οὐρανούς, δέν θά παύσω νά εἶμαι πάντοτε κοντά σας καί κοντά εἰς ὅσους μέ ἐπικαλοῦνται.

Σεῖς, μόνον, μεταξύ σας νά ἔχετε ἀγάπην καί νά χαίρεσθε καί εὐφραίνεσθε ὅτι ὁ μισθός σας θά εἶναι πολύς ἐν τῇ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Νά κηρύττετε συνεχῶς, νά φωτίζετε, καί νά ὁδηγῆτε ψυχάς ἀνθρώπων εἰς τήν Βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ μου.

Κατόπιν τούς εὐλόγησε καί τούς ἔδωσε τάς τελευταίας ὁδηγίας καί συμβουλάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

1. Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

2. Ο ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΣ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΟΜΗΤΟΡΑ

3. ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

1. Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου

Η Θεοτόκος ὕστερα ἀπό τάς τελευταίας ὁδηγίας καί συμβουλάς τάς ὁποίας ἔδωσεν εἰς τούς Ἀποστόλους, ἔγυρε εἰς τήν κλίνην της, ἐσταύρωσε τάς χεῖρας της καί ἀφοῦ ἔκλεισε τούς ὀφθαλμούς της εἶπε μέ μεγάλην φω-

νήν: «Υἱέ μου καί Θεέ μου εἰς χεῖρας Σου παρατίθημι τό Πνεῦμα μου». Καί ἀμέσως ἐκοιμήθη.

«Κατελθών δέ ἐκ τῶν οὐρανῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός διά νά παραλάβη τήν ψυχήν τῆς πεφιλημένης Αὐτοῦ Μητρός καί Ἀειπαρθένου Μαρίας καί εἰσελθών εἰς τό κατοικητήριον αὐτῆς πρῶτον ἐχαιρέτισε τούς ἁγαπητούς αὐτοῦ μαθητάς καί Ἀποστόλους διά τοῦ συνήθους αὐτοῦ χαιρετισμοῦ «Εἰρήνη ὑμῖν». Οἱ δέ Ἀπόστολοι πεσόντες προσεκύνησεν τόν Κύριον· ἔπειτα, παραλαβών τήν ψυχήν τῆς τεκούσης αὐτόν μητρός ἔδωκεν αὐτήν εἰς χεῖρας τῶν τετιμημένων αὐτοῦ Ἀρχαγγέλων Μιχαήλ καί Γαβριήλ, ὅπως ὁδηγήσωσιν αὐτήν εἰς τήν εμπρέπουσαν αὐτῇ ἐπουράνιον κατοικίαν καί διαμένει εἰς τούς αἰῶνας τούς ἅπαντας μετά τῆς Παναγίας Τριάδος».

Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἐγένετο τήν δεκάτην πέμπτην τοῦ μηνός Αὐγούστου καί ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας, ἤτοι τήν ἑνάτην πρό μεσημβρίας. Κατά τήν ὥραν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἅπαντες οἱ παρευρισκόμενοι εἶδον τήν ψυχήν αὐτῆς, ἐν εἴδει ἀνθρωπίνου σχήματος λευκήν καί ὑπέρ τόν ἥλιον λάμπουσαν, ἀπερχομένην εἰς τούς οὐρανούς. Αἱ δέ λοιπαί Ἀγγελικαί δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθουν τόν Κύριον, ἐξίσταντο βλέπουσαι ταῦτα, ὅπως λέγει ἡ Δ΄ ὠδή τῆς Κοιμήσεως:

Δ΄ ὠδή.

«Ἐπήρθησαν (=παραμερίσθησαν, ἄνοιξαν) πύλαι οὐράνιαι, καί Ἄγγελοι ἀνύμνησαν, καί ὑπεδέξατο Χριστός, τό τῆς παρθενίας αὐτοῦ, μητρῶον κειμήλιον. Χερουβίμ ὑπεῖξέ σοι (=ὑπήκουσε σέ σένα (τήν Παναγία), ἐν ἀγαλλιάσει· Σεραφίμ δέ δοξάζει σε χαίροντα».

Εἰς τήν συνέχειαν, ὁ Κύριος λέγει εἰς τούς πεφιλημένους Αὐτοῦ μαθητάς: «Κηδεύσατε τό σῶμα αὐτῆς, τῆς παροικίας μου ἐν Γεθσημανῇ, ἐκεῖ ἐστί μνημεῖον καινόν· ἐν αὐτῷ ἀποθέσθε τό σῶμα αὐτῆς, καί παραμείνατε ἐκεῖ». Καί ἐνῷ ὁ Κύριος ἔλεγεν ταῦτα πρός τούς μαθητάς του καί Ἀποστόλους ἠκούσθη φωνή ἐκ τῆς Θεοτόκου λέγουσα εἰς ἐπήκοον πάντων: «Μνήσθητί μου βασιλεῦ τῆς δόξης» Καί ὁ Κύριος ἀποκριθείς εἶπεν εἰς αὐτήν: «Οὐ μή σέ ἐγκαταλείψω τόν τοῦ μαργαρίτου μου θησαυρόν, τήν ἐν τῇ σφραγίδι τοῦ Χριστοῦ καλῶς ὑπουργήσασαν».

Ὕστερα ἀπό αὐτά πού εἶπεν ὁ Κύριος, ἀνελήφθη εἰς τούς οὐρανούς ὑμνούμενος ὑπό τῶν θείων Αὐτοῦ ἀγγέλων.

α. Ἡ ἐκφορά τοῦ θείου σώματος τῆς Θεοτόκου πρός ταφήν

Οἱ θεῖοι πνευματοφόροι Ἀπόστολοι, ἀφοῦ ἔλαβον τό ἱερόν σκήνωμα τῆς Θεοτόκου, ἐξῆλθον τῆς οἰκίας καί ἐπορεύθησαν εἰς τό ὑπό τοῦ Κυρίου ὑποδειχθέν μέρος, χωρίον Γεθσημανή, διά νά τό ἐνταφιάσουν.

Τήν σεπτήν ἐκφοράν τῆς Θεοτόκου συνόδευσαν, κατά τήν παράδοσιν, ὁ ἐπίσκοπος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ Ἀπόστολος Τιμόθεος ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Ἱερόθεος καί πολλοί ἄλλοι ἀρχιερεῖς ψάλλοντες τά ὡραιότερα ἐπικήδεια ἄσματα, τά ὁποῖα συνεπλήρωναν αἱ μελωδίαι τῶν Ἀγγέλων. Αἱ ἐκ τῶν Ἀποστόλων, ἐκ τῆς γῆς, καί αἱ ἐκ τῶν Ἀγγέλων, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀκουόμεναι ψυχοτερπεῖς ψαλμωδίαι ἐγέμιζον τήν ἀτμόσφαιραν τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Οἱ ἀκολουθοῦντες τήν σεβασμίαν τῆς Θεομήτορος ἐκφοράν ἐκράτουν κηρία καί λυχνίας ἀνημμένας. Ὁ λαός καί οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι,

ἀκούσαντες τάς τερψινόους καί τερψικόους καί ἐναρμονίους ὑμνωδίας κατεπλάγησαν· πληροφορηθέντες δέ ὅτι ἡ Μαριάμ, ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου, κοιμηθεῖσα ἐξεκομίζετο πρός ταφήν ὑπό τῶν τιμώντων αὐτήν, καταληφθέντες ὑπό σατανικοῦ ζήλου εἶπον μεταξύ των νά φονεύσουν τούς ἀκολουθοῦντας τήν ἐκφοράν καί νά κατακαύσουν τό σῶμα. Καί ὀρμήσαντες μετά ξιφῶν καί ροπάλων ἀνεχαιτίσθησαν ὑπό Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου, ὅστις ἐπάταξεν αὐτούς ἀοράτως καί τυφλωθέντες προσέκρουσαν ἐπί τῶν οἰκιῶν καί ἐπί τῶν λίθων, καί μή δυνάμενοι νά περιπατήσουν, ἐζήτουν χειραγωγούς. (Βλέπε τό συναξάριον τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τό Μηναῖον τοῦ Αὐγούστου).

Ἕνας δέ Ἀρχιερεύς ὀνόματι Ἰεφονίας, ὅταν εἶδε τόν κράββατον τῆς Θεοτόκου ἐστεφανωμένον καί τούς Ἀποστόλους γύρω αὐτῆς ψάλλοντας, ὥρμησε μετά μεγάλης ὀργῆς διά νά ρίψη κατά γῆς τό πανάγιον σῶμα τῆς Θεοτόκου.

Μόλις ὅμως αἱ χεῖρες του ἤγγισαν τήν σεπτήν σορόν τῆς Θεοτόκου, Ἄγγελος Κυρίου ἀοράτως ἀπέκοψε τάς χεῖρας του ἀπό τῶν ἀγκώνων καί ἔμειναν κρεμασμέναι ἐπί τοῦ θείου κραββάτου. Τότε ὁ Ἰεφονίας ἤρχισε μέ θρήνους καί κλαυθμούς νά παρακαλῆ τούς Ἀποστόλους, ὅπως θεραπεύσουν τάς χεῖρας του.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὅταν εἶδε τόν Ἰεφονίαν νά κραυγάζη καί νά κλαίη, τοῦ λέγει· πιστεύεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἀληθῶς ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, τόν ὁποῖον σεῖς ἐσταυρώσατε καί ἐφονεύσατε; Καί ὁ Ἰεφονίας ἀπεκρίθη· ναί, ἀληθῶς οἴδαμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστίν ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ἀλλά μή μνησικακήσετε διά τήν κακίαν μας, συγχωρήσατε δέ καί ἐμέ παρακαλῶ, διότι τοῦτο μοῦ συνέβη κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ διά νά μετανοήσω καί ζήσω.

Τότε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος παρεκάλεσε νά ἀποθέσουν τόν κράββατον τῆς Θεοτόκου, ὅπως καί ἔγινε. Ὕστερα, εἶπε εἰς τόν Ἀρχιερέα Ἰεφονίαν: «Ἐάν πιστεύης ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, ἄπελθε καί ἀσπάσθητι τό Πανάγιον σῶμα τῆς Θεομήτορος». Ὁ Ἰεφονίας ἐπλησίασε εἰς τό φέρετρον καί εἶπε πρός τήν Θεοτόκον· «πιστεύω εἰς σέ καί εἰς τόν ἐκ σοῦ προελθόντα Θεόν». Καί ἠσπάσθη τό σεπτόν σῶμα τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει, τότε, εἰς τόν Ἰεφονίαν: «Πρόσελθε καί κόλλησόν σου τάς χεῖρας πρός ἀλλήλας»· ὁ δέ προσελθών προσεκόλλησεν αὐτάς, καί ὁ Πέτρος ἀποκριθείς εἶπε: «Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς ἁγιωτάτης περιστερᾶς, τοῦ ὑπεραγάθου καί ἐλεήμονος Θεοῦ, κολληθήτωσαν αἱ χεῖρες σου».

Ἀμέσως αἱ χεῖρες του ἐγένοντο ὑγιεῖς, ὅπως καί πρῶτα. Τότε ὁ Ἰεφονίας ἐδόξασε τόν Θεόν, τόν θεραπεύσαντα αὐτόν, καί ἠκολούθησε τήν σεπτήν ἐκφοράν τῆς Θεομήτορος μετά τῶν ἄλλων πιστῶν. Ἐρχόμενοι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι μετά τῶν Ἱεραρχῶν, συγγενῶν καί τῶν ἄλλων πιστῶν εἰς τό χωρίον Γεθσημανή, κατά τήν τοῦ Κυρίου ἐντολήν, ἐνεταφίασαν εἰς τόν προητοιμασμένον τάφον τό πανακήρατον σῶμα τῆς Παναγίας.

Ἀλλ' ἡ ἀόρατος ὑμνωδία τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων δέν ἔπαυε νά ὑμνῆ τήν ἀξίως ὑμνουμένην Θεόπαιδα, καί ἕνεκα τούτου ἅπαντες οἱ παρευρεθέντες εἰς τήν σεπτήν αὐτήν ἐκφοράν δέν ἤθελον νά ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τοῦ τάφου τῆς Θεοτόκου, ἀκούοντας τήν ψυχοτερπῆ ἐκείνην ἀγγελικήν μελωδίαν.

Θωμᾶς δέ ὁ Ἀπόστολος, πάλιν εὐδοκίᾳ Θεοῦ, δέν παρευρέθη εἰς τόν ἐνταφιασμόν τῆς Παναγίας, ὅπως δέν παρευρέθη καί εἰς τήν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τούς

Ἀποστόλους μετά τήν Ἀνάστασίν του. Ὅμως, μετά τρεῖς ἡμέρας ἀπό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου παραληφθείς ὑπό νεφέλης ἐφέρθη εἰς τόν τάφον τῆς Παναγίας. Ἐκεῖ, καθώς ἐπλησίαζε τόν τάφον, βλέπει ἄνωθεν αὐτοῦ τήν Παναγίαν ὁλόσωμον ἀνερχομένην εἰς τούς οὐρανούς καί μέ λαχτάραν ἐφώναξε: «Παναγία μου, ποῦ ὑπάγεις;». Καί ἡ Παναγία τοῦ λέγει: «Δέξου αὐτό, φίλε μου». Τότε ἀπεζώσθη τή Ἁγίαν Ζώνην της, τήν ὁποίαν τοῦ ἔδωσε καί μέ τήν ὁποίαν ἦτο πάντοτε ἐζωσμένος. Ἡ Θεοτόκος εὐθύς ἐγένετο ἄφαντος.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς ἐπλησίασε τούς Μαθητάς καί Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι ἐκάθοντο περίλυποι πλησίον τοῦ τάφου της, φυλάσσοντες αὐτόν. Ἀφοῦ τούς ἐχαιρέτησε καί ἐξέφρασε τήν λύπην του, διότι δέν παρευρέθη, καί ἐκεῖνος, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι εἰς τόν ἐνταφιασμόν της, παρεπονεῖτο καί ἔλεγεν: Ὅλοι μας ἑνός διδασκάλου εἴμεθα μαθηταί, ὅλοι μας ἕνα κήρυγμα κηρύττομεν καί ὅλοι μας ἑνός Κυρίου, τοῦ Χριστοῦ, εἴμεθα δοῦλοι. Διατί σεῖς ἀξιωθήκατε καί εἴδατε τόν θάνατον τῆς Παναγίας, ἐνῶ ἐγώ δέν παρευρέθηκα; Μήπως ἐγώ δέν εἶμαι Ἀπόστολος; Μήπως δέν ἀρέση εἰς τόν Θεόν τό κήρυγμά μου; Ἀλλά σᾶς παρακαλῶ, συμμαθηταί μου, ἀνοίξατε τόν τάφον, διά νά ἴδω τό σῶμα, νά τό ἀσπασθῶ καί νά τό χαιρετήσω κι ἐγώ.

Οἱ Ἀπόστολοι ἀπεδέχθησαν τήν παράκλησιν τοῦ Θωμᾶ καί ἤνοιξαν τόν τάφον τῆς Παναγίας, διά νά ἴδη τό σῶμα της. Ἀλλ' ὢ τοῦ θαύματος! Ὁ τάφος εὑρέθη κενός καί μόνον τά ἐντάφια ὑπῆρχον ἐντός αὐτοῦ, διότι ἡ Παναγία μετέστη σωματικῶς εἰς τούς οὐρανούς. Δηλαδή, ἔγινε ἄφθαρτον καί ἀθάνατον τό σῶμα της, ὡς ἀκριβῶς καί τό Ἅγιον Σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Αὐτό θά γίνη καί εἰς τούς ἀνθρώπους κατά τήν Δευ-

τέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν. Πάντων τά σώματα, τόσον τῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντων ὅσον καί τῶν ζώντων, θά γίνουν ἄφθαρτα καί ἀθάνατα.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τήν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου τήν 15ην Αὐγούστου καί ψάλλει μεταξύ τῶν ἄλλων τά κάτωθι τροπάρια:

Ἀπολυτίκιον
Ἦχος Α΄

Ἐν τῇ γεννήσει τήν παρθενίαν ἐφύλαξας· ἐν τῇ κοιμήσει τόν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε. Μετέστης πρός τήν ζωήν, μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς· καί ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρουμένη ἐκ θανάτου τάς ψυχάς ἡμῶν.

Κοντάκιον
Ἦχος Β΄

Τήν ἐν πρεσβείαις ἀκοίμητον Θεοτόκον καί προστασίαις ἀμετάθετον ἐλπίδα, τάφος καί νέκρωσις οὐκ ἐκράτησεν· ὡς γάρ ζωῆς μητέρα πρός τήν ζωήν μετέστησεν, ὁ μήτραν οἰκήσας ἀειπάρθενον.

Ἐξαποστειλάριον
Ἦχος Γ΄

Ἀπόστολοι ἐκ περάτων συναθροισθέντες ἐνθάδε, Γεθσημανῇ τῷ χωρίῳ, κηδεύσατέ μου τό σῶμα· καί σύ, υἱέ καί Θεέ μου, παράλαβέ μου τό πνεῦμα.

β. Ἡ ἐμφάνισις τῆς Θεοτόκου εἰς τούς Ἀποστόλους

Οἱ θεῖοι Μαθηταί καί Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, μετά τήν Ἀνάληψίν Του, ὁσάκις ἐγευμάτιζον ἤ ἐδείπνουν, ἔκοπτον

πρό τοῦ φαγητοῦ τεμάχιον ἄρτου τετράγωνο. Τότε ἠγείρετο ἕνας ἐκ τῶν Ἀποστόλων καί λαμβάνων τό τετράγωνον τεμάχιον τοῦ ἄρτου ὕψωνε αὐτό διά τῶν δύο αὐτοῦ χειρῶν καί ἔλεγε: «Μέγα τό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ βοήθει ἡμῖν». Ὕστερα, ἐκ τοῦ τεμαχίου ἐκείνου ἐλάμβανον καί ἔτρωγον ὅλοι οἱ συνδαιτημόνες.

Ἔπειτα ἀπό τήν μετάστασιν τῆς Θεοτόκου, μίαν ἡμέραν ὅταν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἔλαβον τό τεμάχιον τοῦ ἄρτου καί εἶπον «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ βοήθει ἡμῖν», ἀμέσως ἐφάνη ἡ Θεοτόκος ἄνωθεν τῶν Ἀποστόλων λαμπρῶς κεκοσμημένη λέγουσα: «Χαίρετε, μεθ' ὑμῶν εἰμί πάσας τάς ἡμέρας». Τότε οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἔκραξαν: «Παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν».

Ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Θεοτόκου οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι εἶδον καί ἐπείσθησαν ὅτι ἡ Θεοτόκος δέν θά παύση νά βοηθῆ καί νά ἐνισχύη πάντα πιστεύοντα εἰς τόν Υἱόν της. Ὁ πιστεύων εἰς τόν ἕνα ἐν τρισί προσώποις Θεόν, ὀφείλει νά πιστεύη καί εἰς τήν Μητέρα τήν γεννήσασα τόν Κύριον, ἤτοι εἰς τήν Παρθενομήτορα Μαρίαν. Πᾶς χριστιανός πιστεύων ἀκραδάντως εἰς τήν Παναγίαν Τριάδα, εἰς τήν Ἁγίαν Θεοτόκον καί εἰς πάντας τούς Ἁγίους, καί ἐμμένων σταθερῶς εἰς τήν πίστιν καί ἐκτελῶν τάς θείας ἐντολάς, γίνεται μέτοχος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

2. Ο ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΣ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΟΜΗΤΟΡΑ

Ἡ ὑμνηθεῖσα ὑπό πολλῶν Ἀγγέλων καί ἀνθρώπων Ὑπεραγία Θεοτόκος, ἔτυχε σεβασμοῦ, τιμῶν καί ἐπαίνων καί ὑπό τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες κλίνοντες γόνυ ἀπέναντι τῆς ἀληθείας ἐγκωμιάζουν τήν Θεοτόκον. Καί οἱ μέν ἀσχολούμενοι μέ τήν Θεολογίαν ἐπιστήμονες ἀποκαλοῦν ταύτην «μεθόριον κτίστου καί κτίσεως», «τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καί ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ». Οἱ μέ τήν φιλολογίαν ἀσχολούμενοι ἀποκαλοῦν, τόν μέν Κύριον ἡμῖν Ἰησοῦν Χριστόν Ἄλφα, τήν δέ Μητέρα τήν γεννήσασα τόν Κύριον Ὠμέγα· ἤτοι ἀρχήν τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων καί τέλος τῶν αὐτοῦ διδαγμάτων.

Οἱ Ρήτορες ἀποκαλοῦν τήν Θεομήτορα «ἔμψυχον ἐπίλογον», καί «ἀνακεφαλαίωσιν πάντων τῶν ἀρετῶν καί τῶν χαρισμάτων».

Οἱ Μαθηματικοί ὀνομάζουν τήν τοῦ Θεοῦ Μητέρα πλοῦτον τῶν ἐαυτῶν ἀναλογιῶν, διότι ἐξετάζοντες τάς σχέσεις μεταξύ πατρός καί υἱοῦ ἀποφαίνονται ὅτι ὁποίαν σχέσιν ἔχει ὁ οὐράνιος Πατήρ πρός τόν Υἱόν Αὐτοῦ Χριστόν, τήν αὐτήν σχέσιν ἔχει καί ἡ Μήτηρ πρός τόν γεννήσαντα αὐτῆς Υἱόν καί Κύριον.

Οἱ Γεωμέτραι ἀποκαλοῦν τήν Θεομήτορα «κύκλον» καί «κέντρον». Καί «κύκλον» μέν ἀποκαλοῦν τήν τῆς Θεομήτορας γαστέρα (=κοιλία), διότι ἐν τῇ γαστρί αὐτῆς συλλαβοῦσα περιέφερεν ἐπί ἐννέα μῆνας τόν Ἕνα τῆς Τριάδος Θεόν καί Κύριον, «Κέντρον» διότι ὁ πάγκαλος καί ἀπόλυτος μηχανοποιός καί μηχανουργός καί Κύριος τοῦ σύμπαντος περιέφερεν ἐν ἑαυτῇ τόν νοητόν αὐτοῦ διαβήτην καταστήσας τήν Θεομήτορα Κυρίαν τοῦ σύμπαντος.

Οἱ Ἀστρονόμοι ἀποκαλοῦν τήν Θεοτόκον «ἔναστρον σφαῖραν», διότι ὡς ἐν τῇ οὐρανίῳ σφαίρᾳ λάμπουν οἱ ἀστέρες καί μαρμαρυγάς ἐκπέμπουσιν, τοιουτοτρόπως καί ἡ τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέρα Θεοτόκος, πεποικιλμένη ὑπό τῶν χαρισμάτων τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἐκπέμπει διά τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος Υἱοῦ τόν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φωτισμόν πρός γνῶσιν τῆς ἀληθείας εἰς πάντας τούς αἰτοῦντας αὐτόν. Οἱ Ὀπτικοί ὀνομάζουν τήν Θεοτόκον μέγα καί θαυμάσιον τηλεσκόπιον διά μέσου τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύφθησαν αἱ βουλαί τοῦ Θεοῦ εἰς τούς ἀνθρώπους διά τήν σωτηρίαν τους.

Οἱ Μηχανικοί θεωροῦν τήν Θεομήτορα «ὑπομόχλιον», ἐπί τοῦ ὁποίου ὁ μέγας Ἀρχιτέκτων καί Δημιουργός τοῦ σύμπαντος κόσμου Θεός στήσας τόν μοχλόν αὐτοῦ μετέστησεν τήν κτῖσιν ὅλην ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τήν ἀφθαρσίαν. Οἱ Φυσικοί ἀποκαλοῦν τήν Θεοτόκον «ὑπερφυές θαῦμα θαυμάτων», διότι, ἀκολουθοῦντες τούς φυσικούς νόμους, δέν δύνανται νά ἐννοήσουν τίνι τρόπῳ ἡ Θεομήτωρ καί μετά τόκον διέμεινε παρθένος, ὅπως ἦτο παρθένος καί πρό τοῦ τόκου.

Τοιαῦται εἶναι αἱ ὑπό τῶν ἀληθινῶν ἐπιστημόνων ἀποδιδόμεναι τιμαί καί ἔπαινοι πρός τό ὑπέρλαμπρον πρόσωπον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ καί Μητέρας ὅλων μας. Ἀλλά καί ἐπιφανεῖς Πατέρες τῆς

Ἐκκλησίας μας ἐξύμνησαν τήν πανάμωμον Μητέρα τοῦ Κυρίου μέ τά θερμότερα λόγια. Ὑμνωδοί καί ποιηταί καί καλλιτέχναι τήν ἔψαλλαν καί τήν ἀπηθανάτισαν μέ τήν λαμπράν τους τέχνην.

α. Ὁ κατ' ἐξοχήν ὕμνος

Οἱ ὕμνοι καί ὠδαί, αἱ ψαλλόμεναι πρός τιμήν καί ἔπαινον τῆς Παρθένου καί Μητρός τοῦ φωτός Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἶναι πάμπολλοι. Μία ἐκ τῶν ὠδῶν ἡ ὁποία ἰδιαιτέρως εὐχαριστεῖ τήν πανάμωμον Παρθένον καί Θεομήτορα εἶναι ἡ ἑνάτη ὠδή, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

> «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, μακαρίζειν σε τήν Θεοτόκον, τήν ἀειμακάριστον καί παναμώμητον καί Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τήν τιμιωτέραν τῶν Χερουβείμ καί ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, τήν ἀδιαφθόρως Θεόν Λόγον τεκοῦσαν, τήν ὄντως Θεοτόκον, σέ μεγαλύνομεν».

Ἡ Θεομήτωρ ἔγινε ἡ πύλη καί ἡ ὁδός διά τῆς ὁποίας κατῆλθεν ὁ Σωτήρ εἰς τόν κόσμον καί τώρα ἀποτελεῖ «τήν οὐράνιον κλίμακα», διά τῆς ὁποίας ἡμεῖς ἀνερχόμεθα εἰς τόν οὐρανόν. Κάθεται πλησίον τοῦ θρόνου τοῦ Υἱοῦ της καί μεσιτεύει συνεχῶς ὑπέρ ἡμῶν.

3. Αἱ πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου ἀφιερωμέναι ἑορταί

Αἱ πρός τιμήν τῆς Θεοτόκου ἀφιερωμέναι ἑορταί ὑπό τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Σεπτεμβρίου. Ἡ Σύναξις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Εἰς ἀνάμνησιν θαύματος τῆς Παναγίας γενομένου εἰς τήν Ἱεράν Μονήν τῶν Μιασηνῶν.

7 Σεπτεμβρίου. Προεόρτια τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου.

8 Σεπτεμβρίου. Τό Γενέθλιον τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας.

1 Ὀκτωβρίου. Ἡ Σκέπη τῆς Θεοτόκου. Θεσπισθεῖσα ἑορτή εἰς τήν Ρωσίαν κατόπιν θαύματος γενομένου εἰς τόν Ι. Ναόν τῆς Παναγίας Βλαχερνῶν Κωνσταντινουπόλεως. Κατ' αὐτήν, ὅπως ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ἔσωσεν ἡ Παναγία τόν κινδυνεύοντα λαόν ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν, βγάζοντας ἀπό τήν κεφαλήν της, ὅπως τήν εἶδεν ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐν ἀγρυπνίᾳ ἐντός τοῦ Ναοῦ, τό μαφόριον, δηλ. τήν σκέπην τῆς κεφαλῆς της καί τήν ἐφήπλωσεν ἐπί τοῦ λαοῦ.

20 Νοεμβρίου. Προεόρτια τῆς εἰς τόν Ναόν εἰσόδου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

21 Νοεμβρίου. Ἡ ἐν τῷ Ναῷ εἴσοδος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

25 Μαρτίου. Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου.

13 Αὐγούστου. Προεόρτια τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

15 Αὐγούστου. Ἡ Κοίμησις τῆς Ὑπεραγίας, Ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας. Ἡ ἑορτή αὐτή εἶναι ἀρχαιοτάτη, ὅπως καί ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἑορτάζεται δέ μεγαλοπρεπῶς ὑπό πάντων τῶν πιστῶν ἰδιαιτέρως εἰς τήν Γεθσημανή, τήν Κωνσταντινούπολιν καί εἰς ὅλους τούς ναούς τούς ἀφιερωμένους εἰς τήν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

31 Αὐγούστου. Ἡ Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ὅταν ἀνευρέθη ἡ Τιμία Ζώνη εἰς τήν Παλαιστίνην, μετέφερον αὐτήν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν οἱ αὐτοκράτορες Μαρκιανός καί Πουλχερία πρός προσκύνησιν. Τεμάχιον τῆς Τιμίας Ζώνης σώζεται σήμερον εἰς τό Ἅγιον Ὄρος.

Εἰς τάς Θεομητορικάς ἑορτάς ὅπως καί εἰς τάς Δεσποτικάς ἔχομεν καί τάς Ἀποδόσεις μετά ὀκτώ ἡμέρας ἀπό τῆς ἑορτῆς.

Ἐπίσης, ἀφιερωμένη ἑορτή εἰς τήν Θεοτόκον εἶναι καί ἡ Παρασκευή τῆς Διακαινησίμου, ὁπότε ψάλλεται καί ἡ Ἀκολουθία τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ζωοδόχου Πηγῆς.

α. Ἀκολουθίαι ψαλλόμεναι εἰς τάς ἑορτάς τῆς Θεοτόκου

Χάριν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἔχουν συντεθῆ πολλαί ἱεραί Ἀκολουθίαι εἰς διαφόρους ἑορτάς καί περιστάσεις ἀναφερόμεναι. Ἐκ τούτων αἱ ἀξιοσημείωτοι εἶναι: 1) Τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, 2) Τῶν Εἰσοδίων, 3) τῆς Ὑπαπαντῆς, 4) τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καί 5) τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Αἱ Ἀκολουθίαι αὐταί εἶναι ἔργα μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας μας ὑμνογράφων καί ὑμνωδῶν.

Ὑπέροχος ὕμνος εἰς τήν Θεοτόκον εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ «Ἀκαθίστου Ὕμνου», ποίημα κατ' ἄλλους μέν τοῦ

Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, κατ' ἄλλους δέ τοῦ πατριάρχου Σεργίου καί κατ' ἄλλους τοῦ βυζαντινοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Πισίδου. Διαιρεῖται δέ ὁ ὕμνος αὐτός εἰς τέσσαρας στάσεις, αἱ ὁποῖαι ψάλλονται κατά σειράν τάς τέσσαρας πρώτας Παρασκευάς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς κατά τό μικρόν Ἀπόδειπνον. Ὁλόκληρος δέ ὁ Ὕμνος ψάλλεται καί τήν Παρασκευήν τῆς Ε΄ Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Ἐκτός τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου ἔχομεν καί τάς Ἀκολουθίας διαφόρων Παρακλητικῶν Κανόνων ἤ Παρακλήσεων, αἵτινες εἶναι ἀφιερωμέναι εἰς τήν μεσιτείαν τῆς Θεοτόκου. Δύο ἐξ αὐτῶν εἶναι γνωστοί εἰς τούς πιστούς: α) ὁ Μικρός Παρακλητικός Κανών καί β) ὁ Μέγας Παρακλητικός Κανών. Ὁ Μικρός Παρακλητικός Κανών εἶναι κατανυκτικός, ποίημα τοῦ μοναχοῦ Θεοστηρίκτου, λογίου, μουσικοῦ καί ὑμνογράφου τῆς Ἐκκλησίας, ἀκμάσαντος τόν 9ον αἰῶνα. Κατ' ἄλλους, εἶναι ἔργον τοῦ Μητροπολίτου Νικαίας Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ, ὅστις ἤκμασε τόν αὐτόν αἰῶνα. Ὁ Παρακλητικός οὗτος Κανών ψάλλεται ἐναλλάξ μέ τόν Μέγαν Παρακλητικόν Κανόνα κατά τήν νηστείαν τοῦ Δεκαπενταύγουστου. Ψάλλεται δέ καί εἰς κάθε ἄλλην ἀτομικήν ἤ ὁμαδικήν περίστασιν.

Ὁ Μέγας Παρακλητικός Κανών εἶναι ποίημα τοῦ Αὐτοκράτορος Νικαίας κατά τόν 13ον αἰῶνα Θεοδώρου Δούκα τοῦ Λασκάρεως, ὁ ὁποῖος περί τά τέλη τοῦ βίου του παρητήθη τῶν βασιλικῶν του καθηκόντων καί ἔγινε μοναχός.

Βάσις τῶν Παρακλήσεων αὐτῶν εἶναι ἡ διδασκαλία ὅτι ἡ Παναγία εἶναι μεσίτρια Χριστοῦ καί ἀνθρώπων. Μεσιτεύει δέ, διότι εὐσπλαγχνίζεται καί θέλει τήν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. Καί τό ἐπιτυγχάνει, διότι «πολλά ἰσχύει δέησις Μητρός πρός εὐμένειαν Δεσπότου» (Μ. Βασίλειος).

Τοιουτοτρόπως, πάντες οἱ πιστοί, μετά Θεόν, εἰς αὐτήν καταφεύγομεν. Πλούσιοι καί πτωχοί εἰς αὐτήν καταφεύγουν.

Αὐτήν ἔχουν καταφύγιον καί λιμένα σωτηρίας. Τό ὄνομα τῆς Παναγίας μας εἶναι σφικτά συνδεδεμένον μέ τήν συνείδησιν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ, μέ τάς παραδόσεις του, τήν ζωήν του καί τήν ὕπαρξίν του. Ἡ Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ «μάνα», ἡ προστάτις πλουσίων καί πτωχῶν, ἡ μεσίτρια πιστῶν καί ἁμαρτωλῶν πού τῆς ψάλλομεν:

> «Ὅτι οὐκ ἔχομεν παρρησίαν διά τά πολλά ἡμῶν ἁμαρτήματα. Σύ τόν ἐκ σοῦ γεννηθέντα δυσώπησον, Θεοτόκε Παρθένε. Πολλά γάρ ἰσχύει δέησις Μητρός πρός εὐμένειαν Δεσπότου. Μή παρίδης ἁμαρτωλῶν ἱκεσίας, ἡ πάνσεμνος. Ὅτι ἐλεήμων ἐστί καί σώζειν δυνάμενος ὁ καί παθεῖν ὑπέρ ἡμῶν καταδεξάμενος».

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος πού ἔγινε ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἔγινε καί ἡ Μητέρα τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ. Τό πάντιμον ὄνομα Αὐτῆς τό προσφέρει μέ θαυμασμόν καί λατρείαν ἀλλά καί μέ λαχτάραν καί στοργήν.

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος κατέχει καί ἐξαιρετικήν θέσιν εἰς τήν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Τό Ἔθνος μας ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκχριστιανίσεώς του ἔταξεν ὡς πολιοῦχον καί προστάτιδα τήν Θεοτόκον.

Εἰς τάς Ἀθήνας ἡ λατρεία τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς ὑπεχώρησεν εἰς τήν τιμήν καί δόξαν τῆς Παρθένου Μαρίας. Εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ἀνεκηρύχθη ὑπέρμαχος στρατηγός τοῦ Ἔθνους. Εἰς ὅλην δέ τήν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ καί μεταβυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ Παναγία παρουσιάζεται ὡς ἡ προστάτις καί βοηθός τῆς Ὀρθοδοξίας. Πόσα δέν μαρτυρεῖ τό κοντάκιον τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, τό λαοφιλές αὐτό τροπάριον τῆς Θεοτόκου;

«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τά νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε· ἀλλ'
ὡς ἔχουσα τό κράτος ἀπροσμάχητον ἐκ
παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα
κράζω σοι· χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε».

Ἡ ὅλη Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου εἶναι ἕνας θρίαμβος τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅπου διατρανοῦται ἡ νίκη κατά τῶν βαρβάρων, τῇ βοηθείᾳ τῆς Θεοτόκου. Μεταξύ ἄλλων ψάλλει:

«Χαῖρε δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια,
Χαῖρε δι' ἧς ἐχθροί καταπίπτουσιν».

Τό Ἔθνος μας μέ σύμμαχον καί προστάτιδα τήν Παναγίαν Παρθένον ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ του διεξήγαγε νικηφόρους πολέμους καί μέ τήν βοήθειαν αὐτῆς κατήγαγε νίκας καί ἔδρεψε δάφνας. Τό ὑπόδουλον Γένος μας κατά τήν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐπέτυχε τήν ἐλευθερίαν του, χάρις εἰς τήν προστασίαν τῆς ὑπερμάχου Στρατηγοῦ. Κατά τήν 25ην Μαρτίου 1821 συνέδεσε ἁρμονικά τόν εὐαγγελισμόν τῆς ψυχικῆς του σωτηρίας μέ τά μηνύματα τῆς πολιτικῆς του ἐλευθερίας.

Ἀλλά καί κατά τό 1940 τό Ἔθνος μας, μέ σύμμαχον καί προστάτιδα τήν Παναγίαν Παρθένον, διεξήγαγε νικηφόρον πόλεμον ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων. Καί εἰς τήν συνέχειαν, ἡ Παναγία μας ἐβοήθησε καί ἐπροστάτευσε τήν Πατρίδα μας ἀπό ἄλλους ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς κινδύνους.

Δικαίως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας ψάλλει μαζί μέ τόν ἱερόν ὑμνωδόν:

«Χαῖρε δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια,
Χαῖρε δι' ἧς ἐχθροί καταπίπτουσιν,
Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος καί Ἀειπαρθένος Μαρία, ἡ Θεομήτωρ, εἶναι ἡ προσωπικότης ἐκείνη πού συνεδέθη μέ τό ἐξαιρετικόν, τό μοναδικόν γεγονός τῶν αἰώνων, τό μυστήριον της θείας ἐνσαρκώσεως.

Εἶναι ἡ παρθένος κόρη τῆς Ναζαρέτ, ἡ δούλη Κυρίου, ἡ εὐλογημένη μεταξύ τῶν γυναικῶν, ἡ Μακαρία ἡ Κεχαριτωμένη. Εἶναι ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἡ Παναγία, ἡ βασίλισσα τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ἡ τιμιωτέρα τῶν χερουβείμ καί ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ. Εἶναι ἐκείνη πού ἐξύμνησαν μέ τά θερμότερα λόγια οἱ ἐπιφανεῖς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, πού τήν ἔψαλλαν ὑμνωδοί καί ποιηταί καί τήν ἀπηθανάτισαν μέ τήν λαμπράν τους τέχνη οἱ καλλιτέχναι.

Τά σωζόμενα ὡς τό πάντιμον ὄνομά της πολυπληθῆ μοναστήρια, οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τό ὄνομά της Ἱεροί Ναοί καί αἱ ἁπλαί καί ποικίλαι ἀποδιδόμεναι εἰς αὐτήν ἐπωνυμίαι εἶναι τά πιστά τεκμήρια τῆς περιόπτου θέσεως, τήν ὁποίαν κατέχει αὕτη εἰς τήν Ἐκκλησίαν μας καί εἰς τήν ψυχήν τοῦ πληρώματος αὐτῆς. Οἱ τίτλοι πού τῆς ἔδωσαν οἱ ἄνθρωποι, εἶναι φανερή ἀπόδειξις τοῦ μεγαλείου της.

Ὅλα ὅμως εἰς τήν Παναγίαν εἶναι ὑψηλότερα ἀπό κάθε ἔπαινον, ἀνώτερα ἀπό κάθε ἐγκώμιον. Ὅλα εἰς τήν παρθένον εἶναι, κατά τούς λόγους τοῦ Ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ,

«παντός ἀκούσματος ἀνώτατον ἄκουσμα». Ὅσα κι ἄν πή κανείς, ὅσα καί ἄν γράψη διά τήν Δέσποιναν Θεοτόκον, εἶναι ἀδύνατον νά τήν ὑμνήση ὅσον τῆς ἀξίζει. Διότι, κατά τόν Ἅγιον Βασίλειον Σελευκείας, «τό μέγα τῆς Θεοτόκου μυστήριον καί διανοίας καί γλώσσης ἐστίν ἀνώτερον». Ἤ ὅπως σημειώνει ἕνας συγγραφεύς τῶν μέσων χρόνων «Μαρία εἶναι κεφάλαιον ὅλων τῶν θαυμάτων. Εἶναι ἡ ἰδία τό ὕψιστον θαῦμα».

Διά τοῦτο εἶναι δύσκολη ἡ ἀπόπειρα ἐξιστορήσεως τῆς ζωῆς τῆς ὑπερόχου αὐτῆς ἐξοχότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Χρειάζονται χαρίσματα ἐξαίρετα καί ἔμπνευσις οὐρανία καί δύναμις πνεύματος σπανία καί μεγάλη.

Ἀλλά ποιός δέν γνωρίζει ὅτι καί τά ψελλίσματα τῶν παιδιῶν εἶναι ἀρεστά καί εὐχάριστα εἰς τάς στοργικάς μητέρας;

Καί ἡ Παναγία ἡ τόσον ἐπιεικής καί τόσον φιλόστοργος μητέρα μας, θά συγκατατεθῆ εἰς τήν ἀδυναμίαν μας καί θά δεχθῆ τάς πτωχάς αὐτάς γραμμάς. Καί θά ἀνοίξη τήν καρδίαν μας καί τόν νοῦν, διά νά εὕρουν ἀπήχησιν εἰς τάς ψυχάς μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἡ Παλαιά Διαθήκη κατά τούς Ο΄, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1981.
- Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου: «Ἡ Παλαιά Διαθήκη κατά τούς Ο΄», Κείμενον, Ἑρμηνευτική παράφρασις, Σχόλια κ.λπ., Δ΄ ἔκδοσις, Θεσσαλονίκη 1986.
- Παλαιά Διαθήκη κατά τούς Ἑβδομήκοντα, Μετ' ἑρμηνείας ὑπό Ι.Θ. Κολιτσάρα, Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθῆναι 1997.
- Ἡ Καινή Διαθήκη, Τό πρωτότυπο κείμενον μέ νεοελληνική μετάφρασι, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1981.
- Μηναῖον Αὐγούστου. Ἐκδόσεις «Φῶς»-ΧΕΕΝ, Ἀθῆναι.
- Μηναῖον Σεπτεμβρίου. Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις.
- Μέγα Ὡρολόγιον. Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1997.
- Ἁγίου Πρόκλου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως: «Ἡ Θεοτόκος καί ὁ Χριστός», Μετάφρασι Γ.Β. Μαυρομάτη, Ἐκδόσεις «Ἐπέκταση», Κατερίνη 1998.
- Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου Κ. Στύλιου: «Ἡ Πρώτη», Θεομητορικό Ἡμερολόγιο, Ἐκδόσεις «Σήμαντρο», Χολαργός, Ἀθῆναι 1980.
- Γ. Δέρβου: «Χριστιανική Γραμματολογίας», τόμος Γ΄.
- Κων/νοῦ Ν. Δρατσέλλα, δ.Θ.: «Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος», Ἀναλυτική ἑρμηνεία, Ἐκδόσεις «Τῆνος», Ἀθῆναι 1991.

- Ἐκδόσεων «Τῆνος»: «Παρακλήσεις, Χαιρετισμοί, Εὐχαί εἰς τήν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον», Ἀθῆναι 1992.
- Δαμασκηνοῦ Καζανάκη, Ἀρχιμανδρίτου: «Ἡ Προστασία τῶν Χριστιανῶν», Βόλος 1993.
- Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα: «Ἐγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν τῆς Ἁγίας Γραφῆς», Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθῆναι 1975.
- Γ.Δ. Κούβελα: «Παναγία Ὑπαπαντή», Ἡ εὕρεση τῆς Εἰκόνας, Θαύματα τῆς Παναγίας, Ἐκδόσεις «Φαραί», Καλαμάτα 1996.
- Γ.Δ. Κούβελα: «Οἱ Παναγίες τῆς Μεσσηνίας», Περιοδικό «Ἔκφραση», Καλαμάτα 2001.
- Ἱερομονάχου Μαξίμου: «Ἡ Μητέρα τῶν Χριστιανῶν», Ἅγιον Ὄρος 1989.
- Ἑλένης Πρωτοπαπαδάκη-Παπακωνσταντίνου: «Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος», Κείμενον, Νεοελληνική μετάφρασι, Ἁγιογραφίες, Ἀθῆναι 1988.
- Π.Μ. Σωτήρχου: «Χαῖρε, Πύλη Κυρίου», (Τί λένε οἱ Ἅγιοι Πατέρες γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο), Ἐκδόσεις «Ἀποκάλυψις», Ἀθῆναι 1997.
- Π.Μ. Σωτήρχου: «Μέγα Θεοτοκίον», Ἡ Παράκλησις τῆς Θεοτόκου, Ἐκδοτικός οἶκος «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1998.
- Γεωργίου Φαμελιάρη: «Τῆς Παναγίας τοῦ Κυρίου Μητρός», 1927.
- Πέτρου Χριστοδουλιᾶ, Ἀρχιμανδρίτου: «Ἡ Παναγία», Ἔκδοσις τετάρτη, Ἔκδοσις τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθῆναι 1988.
- Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία. Ἀθῆναι.
- Πατρολογία Migne, τόμος 96ος, σελ. 748.
- Ἀρχιμ. Καλλιστράτου Λυράκη «Ἡ Παρθενομήτωρ».